

به نام خدا

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«طرح استفساریه ماده (۱۰۸) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران تنفیذی در ماده (۲۰) قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران»

مقدمه

مجلس شورای اسلامی به هنگام تصویب قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، ذیل فصلی تحت عنوان «آب و کشاورزی» مواد (۱۰۶) الی (۱۰۹) آن قانون را به تشویق و ترویج سرمایه‌گذاری و توسعه بخش‌های آب و کشاورزی اختصاص داده و در زمان تصویب قانون برنامه چهارم، ماده (۱۰۸) از فصل مذکور را تنفیذ نموده است. بنابراین؛ در بررسی مفاد ماده مورد بحث نمی‌توان هدف مقنن از تصویب فصل سیزدهم قانون برنامه سوم توسعه (آب و کشاورزی) و ارتباط ماده یادشده با فصل مذکور را از نظر دور داشت. با این حال؛ نظر به آنکه پاراگراف دوم بند «الف» ماده (۱۰۸) مورد بحث به نحوی تنظیم شده که شمول حکم آن به سایر بخش‌های تولیدی (علاوه بر بخش‌های آب و کشاورزی) نیز قابل تصور است، شاید بتوان با عدول از نیت قانونگذار، در پاسخ به طرح استفساریه رویکرد دیگری را در پیش گرفت. دیگر استدلالات تقویت‌کننده دو دیدگاه ممکن ارائه می‌گردد. بدیهی است انتخاب هر یک از دو نظر تقدیمی به عهده نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی خواهد بود.

نظرات کارشناسی

نظر اول (نظر ارجح): از آنجا که

اولاً) ماده (۱۰۸) قانون برنامه سوم توسعه، از جمله مواد مرتبط با توسعه بخش کشاورزی است و پاراگراف نخست بند «الف» آن نیز صراحتاً بر این امر دلالت دارد.

ثانیاً) پیشنهاد الحاق پاراگراف دوم بند «الف» ماده مرقوم که به نحوه تقویم اراضی واگذار شده اختصاص یافته، از سوی کمیسیون کشاورزی مجلس شورای اسلامی مطرح شده است^۱،

ثالثاً) پاراگراف نخست بند «الف» ماده (۱۰۸) صرفاً بر واگذاری عرصه‌های منابع طبیعی به منظور استفاده از نیروهای متخصص و کارآفرین با اولویت ساکنین روستاها دلالت داشته و

۱. متن مشروح مذاکرات جلسه علنی روز شنبه مورخ ۱۳۷۸/۸/۲۹ مجلس شورای اسلامی (صفحه ۴۵ روزنامه رسمی شماره ۱۵۹۷۷): آقای جعفر گل‌باز در زمان ارائه پیشنهاد خود: «... خدمت همکاران ارجمند عرض کنم این پاراگراف (پاراگراف دوم) ماده ۱۰۵ (که متعاقباً شماره آن به ۱۰۸ تغییر یافت) پیشنهاد کمیسیون محترم کشاورزی بود که در کمیسیون تلفیق به تصویب رسید.»

پاراگراف دوم آن تنها نحوه تقویم اراضی واگذار شده را مشخص می‌نماید و به هیچ وجه جواز واگذاری اراضی برای سایر بخش‌ها نمی‌باشد.

ناگزیر نمی‌توان پاسخ استفساریه را مثبت و نحوه تقویم و دریافت بهای اراضی واگذاری را، شامل تمامی انواع اراضی متعلق به دولت که برای اموری جز آنچه در پاراگراف نخست بند «الف» ماده (۱۰۸) بدان اشاره شده دانست. زیرا همان‌گونه که در بالا به آن اشاره شد؛ ماده (۱۰۸) قانون برنامه سوم توسعه، اساساً ارتباطی با واگذاری اراضی منابع طبیعی برای طرح‌های صنعتی، خدماتی و معدنی ندارد تا امکان تفسیر پاراگراف دوم بند «الف» (که پاراگراف نخست آن نیز صراحتاً به طرح‌های بخش آب و کشاورزی اختصاص یافته) و بسط دایره شمول آن بر اراضی واگذار شده برای سایر طرح‌ها امکانپذیر باشد.

لذا چنانچه قانونگذار در صدد تشویق سرمایه‌گذاران سایر بخش‌های اقتصادی (اعم از صنعتی، خدماتی و معدنی) از طریق حکمی مشابه حکم پاراگراف دوم بند «الف» ماده (۱۰۸) قانون برنامه سوم توسعه باشد، لازمه این امر، تقنینی جدید است.

نظر دوم

اگرچه پاراگراف اول بند «الف» ماده (۱۰۸) قانون برنامه سوم توسعه بر تکلیف دولت به واگذاری اراضی منابع طبیعی قابل احیا و بهره‌برداری کشاورزی به نیروهای متخصص و کارآفرین بخش آب و کشاورزی (با اولویت ساکنین روستاها) دلالت داشته و پاراگراف دوم آن بند، نحوه تقویم اراضی و چگونگی دریافت ارزش اراضی واگذار شده را مشخص می‌دارد، اما حکم پاراگراف دوم به خلاف پاراگراف نخست، حکمی عام بوده و منحصر به زمین‌های کشاورزی نیست.

ارتباط پاراگراف دوم با پاراگراف اول هم ارتباط کل و جزء است، به این معنی که بر اساس پاراگراف دوم، کلیه اراضی متعلق به دولت (اعم از منابع طبیعی و موات و اراضی مستحدث ساحلی و غیر آن) که در اجرای سایر قوانین برای سرمایه‌گذاری در طرح‌های مختلف تولیدی به مردم واگذار می‌شود باید در ابتدای واگذاری تقویم شده و بر همان اساس بعد از شروع دوره بهره‌برداری با اقساط حداکثر پنجساله و جه آن دریافت گردد. البته اراضی موضوع پاراگراف نخست بند «الف» ماده (۱۰۸) قانون مذکور نیز از حیث نحوه تقویم و دریافت بهای آن، مشمول حکم پاراگراف دوم خواهد بود.

بنابراین؛ پاسخ استفساریه چنین خواهد بود:

«نحوه تقویم و دریافت بهای اراضی ملی، موات و سایر اراضی متعلق به دولت که برای طرح‌های مختلف تولیدی در اجرای سایر قوانین واگذار شده، علاوه بر عرصه‌هایی که به منظور طرح‌های بخش کشاورزی و آب واگذار می‌شود شامل زمین‌هایی که برای سایر طرح‌های تولیدی (اعم از صنعتی، خدماتی و معدنی) واگذار می‌گردد نیز می‌شود.»